

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 13 maja 2024 r.

Pozycja 105

POSTANOWIENIE z dnia 29 kwietnia 2021 r. Sygn. akt Ts 116/20

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Piotr Pszczółkowski,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej A.B. w sprawie zgodności:

art. 78 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2020 r. poz. 30, ze zm.), rozumianego „w ten sposób, że odbywanie kary pozbawienia wolności wyklucza możliwość uznania, że oskarżony nie jest w stanie ponieść kosztów obrony bez uszczerbku dla niezbędnego utrzymania siebie i rodziny, ponieważ sam pozbawił się możliwości zarobkowania”, z art. 42 ust. 2 i art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

p o s t a n a w i a:

odmówić nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.

UZASADNIENIE

W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 11 sierpnia 2020 r. (data nadania) A.B. (dalej: skarżący), reprezentowany przez pełnomocnika z urzędu, wystąpił z żądaniem przytoczonym na tle następującego stanu faktycznego.

Sędzia Wydziału II Karnego Sądu Rejonowego w S. zarządzeniem z 14 listopada 2019 r. (sygn. akt [...]) odmówił wyznaczenia dla skarżącego pełnomocnika z urzędu. Stwierdził brak podstaw do zwolnienia skarżącego z obowiązku ponoszenia kosztów zastępstwa procesowego, wskazując, że odbywa on karę pozbawienia wolności, „zatem (...) w sposób przez siebie zawiniony pozbawił się możliwości zarobkowania”. Sędzia Wydziału Karnego Sądu Rejonowego w S. postanowieniem z 10 grudnia 2019 r. (sygn. akt jw.) nie uwzględnił zażalenia skarżącego na powyższe zarządzenie i utrzymał je w mocy.

Zarządzeniem z 21 stycznia 2021 r. Prezes Trybunału Konstytucyjnego wezwał skarżącego do usunięcia braków formalnych skargi konstytucyjnej przez: doręczenie jednego odpisu lub kopii poświadczonej za zgodność z oryginałem skargi konstytucyjnej z załącznikami oraz wniosku skarżącego o ustanowienie pełnomocnika z urzędu do wniesienia niniejszej skargi z czterema jego kopiami, a także udokumentowanie daty złożenia przez skarżącego w administracji Zakładu Karnego w K. wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu do wniesienia skargi konstytucyjnej.

W piśmie z 2 lutego 2021 r. (data nadania) skarżący ustosunkował się do powyższego wezwania.

Zdaniem skarżącego odmowa wyznaczenia mu pełnomocnika z urzędu na podstawie kwestionowanego przepisu – rozumianego w ten sposób, że odbywanie kary pozbawienia wolności wyklucza możliwość uznania, że oskarżony nie jest w stanie ponieść kosztów obrony bez uszczerbku dla niezbędnego utrzymania siebie i rodziny, ponieważ sam pozbawił się możliwości zarobkowania – implikuje jego niezgodność z art. 42 ust. 2 Konstytucji (prawo do obrony w postępowaniu karnym) i art. 45 ust. 1 Konstytucji (prawo do rozpatrzenia sprawy przez właściwy, bezstronny, niezależny i niezawisły sąd). Zauważył, że wydane w jego sprawie orzeczenie drastycznie odbiega od dotychczasowej, utrwalonej linii orzeczniczej, przyjmowanej w podobnych jego sprawach.

Skarżący wskazał, że od doręczenia mu postanowienia Sądu Rejonowego w S. z 10 grudnia 2019 r. (sygn. akt [...]) do wystąpienia przez niego z wnioskiem o ustanowienie pełnomocnika z urzędu w celu sporządzenia skargi konstytucyjnej upłynęły cztery dni z trzymiesięcznego terminu na wniesienie skargi. Podał, że dalszy bieg terminu powinien rozpocząć się w dniu doręczenia pełnomocnikowi z urzędu zawiadomienia o wyznaczeniu go do reprezentowania skarżącego. Jednakże – zdaniem skarżącego – termin biegł dalej dopiero od 24 maja 2020 r. z uwagi na jego zawieszenie na podstawie art. 15z ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz. U. poz. 374, ze zm.). Podkreślił, że „[z] zakresu [powołanej] ustawy nie wyłączono terminu do wniesienia skargi konstytucyjnej” i stwierdził, że „termin na wniesienie skargi mija w dniu 20 sierpnia 2020 r.” (s. 4 skargi).

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Warunkiem skuteczności skargi konstytucyjnej jest spełnienie wymogów wynikających z Konstytucji oraz ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p.TK).

2. Złożona skarga nie spełnia warunków formalnych, co uniemożliwia nadanie jej dalszego biegu.

2.1. Zgodnie z art. 77 ust. 1 u.o.t.p.TK skarga konstytucyjna może być wniesiona w ciągu trzech miesięcy od doręczenia skarżącemu ostatecznego rozstrzygnięcia w sprawie. Termin ten w przypadku jego zawieszenia wynosi 90 dni (art. 36 u.o.t.p.TK w związku z art. 165 § 1 ustawy z dnia 17 października 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, Dz. U. z 2020 r. poz. 1575, ze zm.; dalej: k.p.c., w związku z art. 111 i art. 114 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny, Dz. U. z 2020 r. poz. 1740, ze zm.).

W rozpoznawanej sprawie termin do wniesienia skargi konstytucyjnej należy liczyć od dnia następnego po dacie doręczenia skarżącemu ostatecznego rozstrzygnięcia (3 stycznia 2020 r.), czyli od 4 stycznia 2020 r. Bieg terminu uległ zawieszeniu 7 stycznia 2020 r. na skutek przekazania przez skarżącego administracji Zakładu Karnego w K., w którym przebywa, wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu do sporządzenia skargi konstytucyjnej. Ponownie termin zaczął biec 6 maja 2020 r., tj. od pierwszego dnia po dacie zawiadomienia pełnomocnika z urzędu o wyznaczeniu go do reprezentowania skarżącego (art. 44 ust. 3 pkt 1 u.o.t.p.TK; data doręczenia zawiadomienia ustalona przez Trybunał z urzędu). Termin do złożenia skargi upłynął zatem 31 lipca 2020 r. Rozpatrywana skarga została natomiast nadana w urzędzie pocztowym 11 sierpnia 2020 r., a więc po terminie. Okoliczność ta jest – zgodnie

z art. 61 ust. 4 pkt 1 w związku z art. 77 ust. 1 u.o.t.p.TK – podstawą odmowy nadania analizowanej skardze dalszego biegu.

Na marginesie Trybunał wskazuje, że termin do wniesienia skargi konstytucyjnej jest terminem materialnoprawnym (zob. m.in. postanowienia TK z: 25 czerwca 2014 r., sygn. Ts 5/14, OTK ZU nr 3/B/2014, poz. 246; 17 października 2018 r., sygn. Ts 143/17, OTK ZU B/2019, poz. 21; 20 lutego 2020 r., sygn. Ts 191/19, OTK ZU B/2020, poz. 213). Z tego względu – wbrew twierdzeniom skarżącego – nie doszło do zawieszenia biegu terminu do złożenia skargi na podstawie art. 15z ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz.U. poz. 374, ze zm.).

2.2. Zważywszy na istotę zarzutów niekonstytucyjności powołanego przepisu, Trybunał stwierdza ponadto, że skarżący nie spełnił przesłanki uprawdopodobnienia naruszenia jego podmiotowych praw konstytucyjnych. Zgodnie z zakwestionowanym art. 78 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2020 r. poz. 30, ze zm.; dalej: k.p.k.) oskarżony, który nie ma obrońcy z wyboru, może żądać, aby wyznaczono mu obrońcę z urzędu, jeżeli w sposób należyty wykaże, że nie jest w stanie ponieść kosztów obrony bez uszczerbku dla niezbędnego utrzymania siebie i rodziny. Podstawą odmowy wyznaczenia obrońcy z urzędu nie może być skorzystanie przez oskarżonego z nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego, o których mowa w ustawie z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej (Dz. U. z 2019 r. poz. 294). Skarżący zarzucił niekonstytucyjność zaskarżonego przepisu rozumianego w ten sposób, że odbywanie kary pozbawienia wolności wyklucza możliwość uznania, że oskarżony nie jest w stanie ponieść kosztów obrony bez uszczerbku dla niezbędnego utrzymania siebie i rodziny, ponieważ sam pozbawił się możliwości zarobkowania.

W ocenie Trybunału skarżący kwestionuje w istocie nie treść art. 78 § 1 k.p.k., lecz sposób jego zastosowania w indywidualnej sprawie. Skarżący uważa bowiem, że „mamy (...) do czynienia z sytuacją w której w pozostałych [jego] sprawach (...) uznano, iż spełnił on przesłanki wyznaczenia mu obrońcy z urzędu, pomimo iż sprawy te niczym nie różnią się przecież co do stanu faktycznego, gdyż (...) w dalszym ciągu przebywa [on] w zakładzie karnym i w dalszym ciągu nie ma żadnych dochodów (...) [s]koro zaś w odniesieniu do [niego] (...), sądy orzekające w takich samych stanach faktycznych, uznały, że wypełnia on dyspozycję art. 78 § 1 KPK, to tak też winny uznać inne sądy” (s. 3 skargi). Argumentacja skarżącego zmierza zatem do wykazania, że stwierdzenie wystąpienia w jego sprawie podstawy uzasadniającej odmowę wyznaczenia dla niego pełnomocnika z urzędu doprowadziło do naruszenia jego konstytucyjnego prawa podmiotowego.

Na tle okoliczności rozpatrywanej sprawy tak sformułowany zarzut nie może być przez Trybunał rozpoznany. Trybunał Konstytucyjny nie pełni bowiem funkcji kolejnej instancji odwoławczej, nie bada zgodności z prawem i słuszności rozstrzygnięć podjętych przez organy i sądy. Kontrola Trybunału nie podlega prawidłowości ustaleń dokonanych przez organy administracji publicznej oraz sądy i dokonana przez nie ocena, czy też sposób prowadzenia przez nie postępowania bądź zastosowanie lub odmowa zastosowania obowiązujących przepisów, lecz jedynie konstytucyjność tych przepisów. Trybunał Konstytucyjny jest bowiem sądem prawa, a nie organem sprawującym nadzór judykacyjny nad sądami.

Pomimo że praktyka stosowania prawa, w tym także wadliwie ukształtowana, pozostaje zasadniczo poza zakresem kontroli Trybunału Konstytucyjnego, to dopuszczalne jest uczynienie jej przedmiotem normy prawnej dekodowanej z danego przepisu zgodnie z utrwaloną praktyką jego wykładni. Niezbędne jest zatem wcześniejsze utrwalenie się,

ustabilizowanie i upowszechnienie określonego sposobu rozumienia danego przepisu w praktyce jego stosowania, tj. nadanie mu przez organy stosujące prawo określonego znaczenia. W rozpoznawanej skardze skarżący nie podjął jednak próby dostarczenia argumentów uzasadniających przyjęcie, że istnieje taka właśnie powtarzalna i powszechna metoda wykładni zaskarżonego przepisu. Wprost przeciwnie, wskazał, że kwestionowane rozumienie skarżonego przepisu „nie jest co prawda powszechnie akceptowane w orzecznictwie, niemniej jednostkowe przypadki takiej interpretacji przez sądy (jak choćby właśnie Sąd Rejonowy w S.) prowadzą do wniosku, iż konieczne jest jednoznaczne rozstrzygnięcie o niekonstytucyjności takiego rozumienia przepisów”.

Powyższe uzasadnia odmowę nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej na podstawie art. 61 ust. 4 pkt 1 w związku z art. 53 ust. 1 pkt 3 u.o.t.p.TK.

2.3. Dodatkowo Trybunał wskazuje, że skarżący nie usunął stwierdzonych przez Prezesa Trybunału Konstytucyjnego braków formalnych rozpatrywanej skargi.

W odpowiedzi na wezwanie Prezesa Trybunału Konstytucyjnego z 21 stycznia 2021 r. pełnomocnik skarżącego przy piśmie z 2 lutego 2021 r. (data nadania) doręczył odpis skargi z kompletem uwierzytelnionych załączników i udokumentował datę złożenia przez skarżącego w administracji Zakładu Karnego w K. wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu do wniesienia skargi konstytucyjnej. Nie przedstawił jednakże żądanej wierzytelnej formy wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu do wniesienia skargi wskazując, że „pełnomocnikowi nigdy nie przedstawiono oryginału w/w wniosku, zgodnie z procedurą, nie został on poświadczony za zgodność z oryginałem”. Skutkuje to stwierdzeniem przez Trybunał, że skarżący nie wykonał zarządzenia Prezesa Trybunału.

W tym stanie rzeczy Trybunał Konstytucyjny postanowił jak w sentencji.

POUCZENIE

Na podstawie art. 61 ust. 5 u.o.t.p.TK skarżącemu przysługuje prawo wniesienia zażalenia na powyższe postanowienie w terminie 7 dni od daty jego doręczenia.